

megállapítandó, melyik volna a legcélszerűbb levágási mód és melyiket kellene alkalmazni.

A jeligés levéllel ellátott dolgozat legkésőbb folyó évi december 15-ig az Országos Állatvédő Egyesület hivatalos helyiségébe (Kalap-uteza 12.) küldendő.

A legjobb mű 50 azaz ötven koronával fog a közgyűlés által megjutalmaztatni. A közlésre alkalmas pályaművek az egyleti kiadványokban való megjelenésük után a szabályszerű tiszteletdíjakban részesíttetnek.

Kelt Budapesten, 1893 szeptember 22-én tartott választmányi ülésből.

Dr. Szalkay Gyula,
igazgató-titkár.

Dr. Verédy Károly,
kir. tanácsos, elnök.

Szabályrendelet az állatok megvédéséről.

Égető szükséggé vált, hogy közigazgatási intézkedések által az állat bántalmazásoktól megóvassék és gazdasági érdekeinknél fogva is kíméltessek. A szolganép nem gondol gazdájának jószágával, durva bánásmód által csakhamar tönkre juttatja a vonóállatot, de sok helyütt maga a gazda, nem bírván kellő tájékozottsággal és értelemmel: vonóállatait serkentése és fenytésénél a legborzasztóbb lelketlenséget követi el; a rossz szerszám, az oktalan hajtás, a vásárra hajtott állat ápolásának elhanyagolása által saját kárán dolgozik; beteg állatait kuruzslással, babonával gyógyítani akarja stb. Itt az ideje, hogy jóakaró intésekkel, oktatással tájékoztassuk a köznépet, és a hol ez nem használ, a törvény szigorával kell fellépünk.

A földmivvelésügyi magyar kir. miniszter, gróf Bethlen András úr ő exellentíája mult évi 31060/92. szám alatt az aprómarha és szárnyasok piaczi forgalmának szabályozása tárgyában adott ki egy rendeletet, de ez nem ölelte fel az összes állatok védelmét, épp ezért törekedtünk egy ily rendelet létesítésére, mely nemesak az élő állatok védelmére, hanem a leöleendő állatok levágási módjára is vonatkozzék.

Egyesületünk igazgató-titkára felszólította dr. Kiss Mihály aranyos-maróthi főszolgabíró urat, hogy mint kiváló közigazgatási szakember, mint kitűnő író és ismeretes publicista álljon az állatvédelem szolgálatába, dolgozzon ki egy ily állatvédelmi szabályzatot. A főszolgabíró a legnagyobb előzékenységgel vállalkozott e munkára és több humánus érzékkel bíró földbirtokos gazdával és állatorvossal az alább közölt tervezetet beküldötte.

Az egyesület választmánya a legnagyobb örömmel fogadta a tervezetet, elismerő köszönetét fejezte ki a szolgabíró úrnak,

elhatározta: hogy közlönyünkbe kinyomattassék és felszólította a választmányi tagokat, hogy netáni megjegyzéseiket közöljék a titkári hivattal, hogy az október végén tartandó ülésen az elaboratum egészen elkészülve megvitattassék.

De nemcsak a választmányi tagokat kérjük, hanem az egyesületnek bármely tagja küldheti be megjegyzését, sőt kérjük a tagokat, hogy ezt tegyék; több szem többet lát. Hogy az egész országra érvénnyel birjon, szükséges, hogy az ország minden vidékéről szóljanak hozzá a tagok, meg a közigazgatási személyek és általában minden ember, a ki érzékkel bir a néma vagyis szónélküli teremtmények iránt. Ha ezen rendelet meg is felel a dunánineni, a dunántúli, a tiszánineni megyékben és a királyhágóntúli részekben, kérdés, hogy a nagy alföldre, a hol a nagy tanyai gazdaságok, a gulyák és ménesek vannak, érvénnyel birhat-e? Nem volna-e itt speczialis rendszabályokra szükség?

Kérjük az alföldön lakó tagjainkat e kérdéshez hozzá szólani, vagy nekünk oly közigazgatási hivatalnokokat, főszolgabírókat, földesurakat megnevezni, kiket e tekintetben felszólíthatnánk.

Azt akarjuk, hogy e szabályrendelet az ország összes nagy- és kisközségeire nézve érvénnyel birjon, illetőleg a miniszteriumok részéről elfogadtassék. A nagyobb városokban más irányban mozgó rendelet lesz szükséges. Azt majd később kidolgozzuk.

A mi ezen szabályrendeleti tervezetet illeti, még felveendőnek véljük a denevérekről szóló és a medvetánczoltatás ellen szóló fejezetet. Az ebekről szóló fejezetben az ebek védelére és nem irtására kell a fősúlyt fektetnünk, más részről el kell tiltani, hogy az eb vonóállat gyanánt használtassék, mint ezt morva, cseh, ausztriai tartományokban, Németországban és Belgiumban látjuk. A magyar ember ugyan azt nem szokta, de az idegen, bevándorolt népek, különösen a határszéli városokban, pl. Pozsonyban, Sopronban gyakorolják. Csak növényevő állatot szabad és lehet teherhordásra és vonásra használni, húsevő és ragadozó állatot pedig soha. Angolországban is el van tiltva a kutyákat teherhuzásra alkalmazni.

Szabályrendeleti javaslat az állatoknak megvédéséről.

ELSŐ FEJEZET.

A vonó állatokról.

1. §. Három éven alóli lovat vagy szarvasmarhát szántásra vagy teher szállításra használni nem szabad.
2. §. Két éven alóli lovat és szarvasmarhát egyáltalán nem szabad könnyű, személyszállító kocsiba sem befogni.
3. §. Vemhes kanczát vagy tehenet az utolsó 4 hétben szántásra vagy teher szállításra használni nem szabad.

4. §. Szántásra és teherszállításra a következő esetekben nem szabad három évnél idősebb állatokat sem használni:

a) a pata bármely kóros eseteiben;

b) a lábszáron jelentkező oly sebesüléseknél, melyeknek következtében sántítás áll be;

c) a mennyiben a vonóállat oly testrészén van nyílt seb, hol a számszám (járom) által maratik;

d) minden belső betegülések eseteiben;

e) kancza és tehén 6 hétig a megellés után.

5. §. Két évnél idősebb állatokat sem szabad egyáltalában befogni a következő esetekben:

a) pata-gyulladásoknál;

b) a térdizület lobjainál;

c) kanczánál és tehénél két héten át a megellés után.

6. §. A vonóállatok testi erejéhez s az út minőségéhez mért tehernél többet nem szabad szekérre rakni.

7. §. Oly útrészekben, melyeknél az emelkedés jelentékeny: a terhet lerakás útján kell csökkenteni, vagy pedig előfogatot kell alkalmazni.

8. §. Dombos, hegyes vidéken minden járművet, a teherszállító szekereket pedig mindenütt, fékező készülékkel kell felszerelve tartani.

9. §. A téli időszakban november 15-étől márczius hó 15-éig vonóállatokat szabad ég alatt éjjeleztetni tilos. Az év többi hónapjaiban, kivéve a június 15-étől aug. 31-éig terjedő nyári időszakot, szabad ég alatt való éjjelezésnél a lovak takaróval fedendők be.

10. §. Etető állomáson-téli évszakban 10°-nál nagyobb hidegben csak is fedett és zárt helyen szabad a vonó állatokat elhelyezni az etetés ideje alatt. 10°-nál kisebb hidegben pokrócczal betakarva nyitott állásban etethetők az állatok. Teljesen szabad ég alatt csakis kettős takaróval letakarva etethetők az állatok. Azonban, ha az etető állomáson két óránál hosszabb időn át marad az állat, akkor zárt és fedett helyen való elhelyezéséről kell feltétlenül gondoskodni.

11. §. Etetés nélkül a kocsmák előtt tilos a téli évszakban, még pedig november 1-től április hó 15-ig, állatokat állni hagyni. Ha az év többi hónapjaiban egy óránál hosszabb időn át áll a vonóállat a kocsmá előtt, akkor azt meg kell etetni és itatni. Midőn pedig az éjjeli időben történik, az állatok takaróval fedendők be, kivéve jun. 15-től aug. 31-ig terjedő időszakot, mikor takaróra nincs szükség.

12. §. Folyó vizekben és tavakban usztatással kapcsolatosan itatni a vonóállatokat a téli évszakban, november 1-től április 15-ig tilos.

Jégdarabokkal vagy hóval vegyes vízzel állatokat itatni tilos.

13. §. Az éjjeli legeltetés, a mennyiben az a mezőrendőri törvény által megengedtetik, csakis a nyári évszakban, vagyis ápril 1-től október hó 15-ig gyakorolható.

14. A vonó-állatok elhelyezése akként eszközözendő az istállóban, hogy az állat elegendő helylyel bírjon a lefekvéshez.

A téli évszakban, vagyis november hó 1-től ápril hó 15-ig, az istállók térfogatának az elhelyezett állatok számával oly arányban kell lennie, hogy sem az állatok kigőzőlőgése folytán szűk téren túlságos meleg ne keletkezzék, sem pedig ellenkezőleg a túlnagy térfogat mellett az állatok kigőzőlőgése ne legyen elégséges megfelelő meleg létesítéséhez.

Az első esetben megfelelő szellőztetés által kell segíteni, a másik esetben pedig az istálló térfogatát kell kisebbre, pl. takarmány vagy alomszalma elhelyezése útján, átalakítani.

15. §. Szántás, vagy más mezőgazdasági munkánál délben 1½ órai pihenő időt kell a vonóállat részére engedni, s ez alatt annak megetetését s megitatását foganatosítani.

Hasonlóképp kell a munka megkezdése előtt s annak befejeése után az állat megetetéséről s megitatásáról gondoskodni.

16. §. Szántásban s tekerszállításban 15 óránál tovább nem szabad a vonó-állatot, az etetési időt nem számítva, igénybe venni.

17. §. Fuvarozásnál egy folytában 4 órán túl nem szabad pihenő állomás, s ezen való megetetés és megítátás nélkül a vonó-állatot igénybe venni. Ezen pihenésnek legalább 1 $\frac{1}{2}$ óráig kell tartani. Kemény országúton vasatlatlan ökörrrel 6 órán túl egy folytában fuvarozni nem szabad.

18. §. Rendkívüli sürgős mezei munkaidőben, így aratáskor s cséplés idején a vonó-állatok a 16. §-ban megállapított maximalis munkaidőn túl is igénybe vehetők.

19. §. Közveszély esetén egyáltalán korlátlanul vehetők a vonó-állatok, a felmerülő szükséghez képest igénybe.

20. §. A munkában levő állatnak az etető és itató nagy pihenő időn kívül, időnkint és helyenkint rövid megállást kell engedni, hogy kifújhassa magát s az ürüléktől megszabadulhasson. Forró nyári időben a vonó állatot az etető időn kívül is többször meg kell itatni.

21. §. A vonó-állatok serkentésére egyedül ostor, lovaknál hátról való hajtás esetén vessző vagy nem túlélés sarkantyú használható. A fékezésre csakis a fék vagy kantárszár vehető használatba.

A vonó-állatok ok nélküli ostorozása, azoknak ostornyéllel, bottal, kötéllel, lánczczal, vagy más hasonló eszközzel való fenytése, ökölrel való ütése, lábbal való rugása tilos.

A vonó-állat fejére, hasára, nemi részeire és lábaira alkalmazni a testi fenytéseket nem szabad.

Ezen tilalom alól az esetre van kivételnek helye, ha a megvadult állat másképp megfékezhető nem volna.

22. §. Elesett vonó-állatokat előbb a szerszámból (járomból) kell kifogni s ezután lehet felkelésre ösztönözni. Az állatot ily alkalommal bántalmazni tilos.

23. §. Téli időben a lovak éles patkóval látandók el.

24. §. Nem szabad vonóállatokat ügetve hajtani a következő esetekben.

1. Szarvasmarhát soha és semmi esetben sem.

2. Teherszállító szekeret meredek lejtőn felfelé.

3. Fékező nélküli járművet meredek lejtőn lefelé.

4. Teljesen megvadult lovakat.

25. §. A vonó-állatok szerszámaikat (jármát) megfelelőleg gondozni s akként kell alkalmazni, nehogy azok a vonó-állat testére nyomást gyakoroljanak, azon horzsolásokat vagy sérüléseket okozzanak. A mennyiben a szerszám vagy járom az állat testén horzsolást vagy sérülést okozott, ezen horzsolás vagy sérülés teljes begyógyulásáig a járom vagy hám alá pokrócz vagy bőr teendő. Nagyobb sebeknél befogni tilos a vonó-állatot.

26. §. Vásárra hajtott vonó-állatok számára takarmány-készletet tartozik azok szállítója magával vinni, s azok megetetését és itatását a vásár alatt is foganatosítani; a mennyiben fél napnál, vagyis 12 óránál tovább időzik a vásár helyén.

27. §. Midőn valamely vonó-állat munka vagy útközben gyógyíthatlan lábtörést szenved, erről az előljárásnak rögtön jelentés teendő.

Az előljáróság késedelem nélkül rendelkezni tartozik az állat levágatása s húsának mikénti felhasználása iránt. Ilyen esetben az óltulajdonostól húsfogyasztási adót beszédni nem szabad. A mennyiben a tulajdonos az állat húsát otthon kívánja házilag felhasználni, erre jogosult, s az előljáróság részéről meg nem gátolható. A ló húsának emberi élvezetre való bocsátása, ilyen esetben rendes vágómarhát illetőleg érvényben álló szabályok korlátai között van megengedve.

Ily esetben a lovat nem a homlokra alkalmazott ütés, hanem tarkószurás által kell levágni.

28. §. Munka vagy útközben elhullott állat azon községbeli gyepre szállítandó az érdekelt fél (tulajdonos vagy eseléd) által, melynek batárbán az elhullás történt.

Ily esetről a községi előljárásnak azonnal jelentés teendő. Az eltakarítással járó költségeket az állattulajdonos viseli. Ezen költségek fedezetének biztosítására az elhullott állat bőre, a mennyiben az nem ragályos kórban hullott el, az előljáróság által zálogba visszatartható.

MÁSODIK FEJEZET.

A növendék- és aprómarháról.

29. §. A növendékmarha, nevezetesen a csikók, tinók, üszök és borjúk elhelyezésére az istállóban egy korláttal teljesen elkülönített hely használandó. Ezeket a vonó-állatok közt elhelyezni tilos.

Külömben a 9—14. §§. a növendék és aprómarhát illetőleg is teljes érvénynyel bírnak.

30. §. A növendékmarhának egy napi járó földnél messzebb fekvő helyen tartott vásárra, piacra való hajtásánál az állatok 1 napi élelmezéséhez szükséges takarmánymennyiséget köteles a tulajdonos, megbízott készletben tartani; mert egyrészt az útszéli legeltetés törvényesen tiltott, másrészt pedig a vásáron megfelelő takarmánykészlet nehezen szerezhető be.

A vásárra, piacra hajtott növendékmarhát köteles a tulajdonos, (vagy megbízottja) megetetni és itatni, a mennyiben a vásár helyén félnapon túl tartózkodik.

31. §. Borjúkat, melyek nagyobb távolságra nem hajthatók, akként kell a szekéren elhelyezni, hogy — a mennyiben alkalmas ketrecz nincs a szekéren alkalmazva, melyben az állat szabadon állhat s fektetik, — az állat bő alomba legyen belefektetve. Két borjunál többet ily módon egy szekéren elhelyezni nem szabad. A borjú lábait kötéllel vagy spárgával összekötni tilos; heveder vagy szalag alkalmazandó a lábak összekötésére.

Az ily módon szállított állatok lábait, mielőtt rendeltetési helyükre érkeznek, kikötendő; megetetésök és megítatásukról tulajdonosa gondoskodni tartozik.

32. §. Birkákat szarvasmarhával közös istállóban csakis az esetben szabad elhelyezni, ha közvetlenül az ajtó mellett van egy teljesen bedeszkázott vagy sűrű ráccsal elkészített hely számukra elkülönítve, melybe az istálló-ajtó mellett közvetlenül nyílik a bejárat.

33. §. Birkát usztatni csakis a meleg évszakban, vagyis május hó 15-től szeptember hó 15-éig bezárólag szabad.

34. §. Juhnak vagy báránynak vásárra, piacra szállításánál a 30. és 31. §§-ok határozmányai tartandók be.

35. §. A kecskék elhelyezésére a marha-istállónak ráccsal teljesen elkülönített helye használható csak, ha nincsen számukra külön ól berendezve. Birkákkal közös akolban a kecskék elhelyezhetők.

36. §. Kecskéknél vásárra vagy piacra szállításánál a 30. és 31. §§-ok határozmányai tartandók be.

37. §. Sertéseket csakis egy külön ólban szabad elhelyezve tartani. Ezen ólok a teli évszakban, ha csak farudakból vagy fonásból lennének alkotva, anyaggal kitapasztandók s az állatok bő alommal látandók el.

38. §. Sertéseknél vásárra, piacra szállításánál a 30. és 31. §§-ok határozmányai tartandók be.

39. §. A mennyiben a növendék vagy aprómarha a vásárra, illetőleg piacra lábón való hajtásnál gyógyíthatlan lábtörést szenvedne, azt a 31. §-ban megszabott módon lehet csak tovább szállítani. Ilyen eset azon község előljáróságának, hol az értékesítés foganasítottatni szándékolatik, bejelentendő.

Az értékesítés azonnali togyasztásra (levágatásra) az előljáróság felügyelete alatt eszközözlendő.

40. §. A vásárra, piacra hajtott, vagy a 30. §-ban előírt módon szállított növendék- vagy aprómarhának útközben való elhullása esetén a 28. §. határozmányai tartandók be.

HAMADIK FEJEZET.

A vágó illetve szűrő marháról.

41. §. Mészárosok vagy hentesek a levágatásra illetve leszúrásra beszerzett állatok hajtásánál és szállításánál a 30. és 31. §§-ok legszigorubb betartására kötelesek.

42. §. Szarvasmarha levágatás előtt a homlokra alkalmazott ütessel elbódítandó, csak azután vágandók át nyakán az üterek és vizerek. Szarvasmarhát előleges elbódítás nélkül levágni tilos.

43. §. A míg a levágott szarvasmarha testrészei s vére a vágóhídról el nem takarítottak, nem szabad ugyanazon helyre egy másik szarvasmarhát levágatás végett felállítani s levágni.

Több darabot egyidejűleg ugyanazon vágóhídon csakis azon esetben lehet levágni, ha ehhez megfelelő hely és berendezés áll rendelkezésre.

44. §. A levágatásnál csak emberi erőt szabad az állat megfékezéséhez használni. Az állatra nagy véreket uszítani, s ezek útján megállítani nem szabad.

45. §. Mészárosok vagy bentések kötelesek a levágott állatok, illetve azok testrészeinek szállítását akként eszközölni, hogy azok a szekéren tökéletesen betakarva legyenek.

46. §. Levágott marha testrészeit, vagy leszúrt egész aprómarhát a mészárszék ajtajára kifüggeszteni tilos.

NEGYEDIK FEJEZET.

A házi szárnyas állatokról.

47. §. A szárnyas állatok tartására külön ólat kell berendezni. Szárnyas állatokat löistállóban vagy birkaakolban, sem pedig ezeknek egy elkülönített részében tartani nem szabad.

48. §. A nagyobb szárnyas állatok u. m. pulykák, ludak, a baromfi-ól teljesen elkülönített részében tartandók, nehogy az apró baromfi bántalmazásnak tétessék ki.

49. §. A baromfi-ól a téli évszakra, a mennyiben az csak farudakból vagy fonásokból volna készítve, agyaggal kitapasztandó, s ha csak rácsajtaja volna, teljes deszka-ajtóval látandó el.

50. §. A baromfi ivóvizét a téli évszakban nagy hideg idején napjában többször kell kicserélni akként, hogy a baromfinak folyton jégmentes ivóvize legyen.

51. §. Vásárra, piacra nagyobb szárnyas állatokat u. m. pulykát, libát, kacsát, kakast és tyúkot összekötözött lábakkal szállítani nem szabad.

Kisebb mennyiségben való szállítás, például házalas esetén azok hónalj alatt viendők, de ez esetben is csak szárnyaikat szabad szalaggal, nem spárgával összekötöni.

52. §. Négy darabnál nem több csirkének szállítása összekötözött lábakkal, de egy kosárban vagy kasban elhelyezve, meg van engedve. A lábakat azonban csakis szalaggal szabad összekötöni.

Azoknak spárgával vagy zsinórral való összekötése feltétlenül tilos. Mihelyt azonban négy darabnál több lesz szállítva, azokat kalitkában azaz ketrecben szabad csak piacra vinni, illetve velük házalni.

53. §. Szárnyas állatot összekötött vagy összefogott lábakkal akként tartani vagy vinni kézből, hogy az állat teste fejjel lefelé lógjon, feltétlenül tilos.

54. §. A piacra hozott baromfit, a mennyiben azt félnapi időzés után eladni nem sikerült, meg kell itatni. Ha a szállító az egész napot tölti a piacon, akkor a baromfit meg is kell-etetni.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A házi ebekről.

55. §. Minden ebtulajdonos tartozik ebének kellő étellemmel s friss ivóvízzel való ellátásáról gondoskodni. A ki ebéről nem gondoskodik, azt ételmezés nélkül hagyván idegen helyeken engedi kóborolva ételment keresni, attól a községi előljáróság az ebet elkobozni s 24 órán belül kiirtatni tartozik.

56. §. A mint a községbe idegen, eltévedt közönséges házieb érkezik meg, a községi előljáróság köteles az ebet azonnal elfogatni s 24 órán belül kiirtatni.

57. §. A mennyiben értékes faj-állat, (vizsla, kopó, agár) tévedne a községbe, köteles az előljáróság azt rögtön elzáratni, s annak megfelelő ápolásáról gondoskodván, az esetet a járási hatósághoz bejelenteni. A járási hatóság körözteti az ebet, s a mennyiben 8 napon belül nem jelentkeznek az eb tulajdonosa, annak nyilvános árverés útján való értékesítését teszi a községi előljáróság feladatává. A mennyiben az eb tulajdonosa jelentkezik, köteles a tartási költséget az előljáróságnak megtéríteni.

Ezen tartási költségek czimén naponkénti:

a) kisebb faju eb után 10 kr.,

b) nagyobb vadászeb után 15 kr.,

c) nagy luxus eb után 20 kr.-nál többet felszámítani nem lehet.

Az ebnek árverés útján való értékesítés útján befolyó pénzből tartási költségek levonása után fennmaradt pénz, a község állategészségügyi alapjába való elhelyezés útján a főszolgabíróhoz felterjesztendő.

HATODIK FEJEZET.

A hatóságokról és az eljárásról.

58. §. Jelen szabályrendelet határozmányainak betartását ellenőrizni, s az áthágásokat az első foku rendőri bíróságokhoz késedelem nélkül feljelenteni, a következő közhatalósági szervek feladatát képezi:

a) a m. kir. esendőrség,

b) a községi előljáróságok,

c) a vásári bíróságok és bizottságok.

59. § Jelen szabályrendelet áthágói az 1879. XL. törv.-cikk 86. §-ába ítköző kihágást követik el, s ezen §. értelmében kiszabandó büntetések alá esnek.

60. §. Jelen szabályrendelet f. évi ... hó ...-én lép életbe, mely naptól fogva az 1892. évi május 21-én 31.060 sz. alatt kelt rendelet hatályát veszti.

NEM HIVATALOS RÉSZ.

A jövő nemzedék munkálatai az állatvédelem terén.

„A kié a fiatalság, azé a jövő“. Ezen szent igazság áthattotta a választmányt és ezért a tanuló ifjuságot meg akará nyerni az állatvédelmi eszmének. E czélből felszólítá a közép-tanodák igazgatóit és irodalmi tanárait, hogy hathatós befolyásaiknál fogva nyerjék meg, illetőleg tereljék az önképző-köri ifjuságot az állatvédelmi eszmére. Az oly dolgozatok feladása által, melyekben az állatok kiméltetnek, durva és erőszakos bántalmazástól megóvatnak, egyszersmind a szív is nemesbül. Az Országos Allatvédő Egyesület az idén a budapesti közép-tanodák önképző-körei részére 5 és 3 frtnyi díjat tűzött ki a két legjobb állatvédelmi dolgozat jutalmazására. Nagy örömmel kell constatálnunk, hogy a 10 budapesti középtanoda